

אור מזכלא

זילין תורני לענין ביולא

ערב שבת קודש וירא | כ' חשוון תשפ"ז | גליון 73

חידושים ועיונים / בתורה צפונים
מעין גנים / אהבה בעדנים
לענין יונים / להשית מכונים
לעשות תקונים / לשכנת שוכן מעונים
לכבוד ורננים / לאדוני האדונים
לו העליונים / ושכינתו בתחתונים
ודבריו תמים / נחמדים ונאמנים
יקרים מפנינים / לב מרנינים
יזכר ברית איתנים / ויחיש פדיונים
לשמו מיוחדים / באהבת בנים

חידושים ועיונים
בתורה צפונים

על הפרשה

מעין גנים
אהבה בעדנים

שמונה ימי מילה

לעשות עליה משתה ושמחה - גם אם אינה לשמונה. ובפרט אצל אברהם ששל מיד קשנצטנה.

ז. (קושניא ג.) למה המלה בשמיני רמוזה במלים "ביום ה"ג מל את יצחק", ולכאורה הנה לו לומר "ביום ח' מל את יצחק".
ח. (קושניא ד.) כתב ב'פרושי סדור התפלה לרוקח' (פרכות המילה ד"ה ונאמר; וכן הרוקח בפרושו עה"ת בראשית כא, ג; רבנו אפרים בראשית לה, כח כמתיבה אשכנזי; מגלה עמקות נאמסנו אפן רל"ה; 'נחל קדומים' להחיד"א ויקרא יב, ג בשם 'ספר קדמוני': 'ש'יצחק סי' ק"פ שנה - כנגד ק"פ שעות שיש בשבעה ימים ולילה אחת קדם המילה. וקשה, שלפי"ז יוצא שפנגד הזמן ש'יצחק קדם מצות מילה - הוא לא קבל שנות סיים, אלא דנקא כנגד הזמן שהוא הנה ערל קדם המילה. אמתקא.

שמונת ימי מילה - כנגד עולם הבא

ט. ונבא ליישב בס"ד:

כתב בספר 'שרביט הנהג' [הנדפס במצרך ובמקביל ל'סוד ה'] (לרבי דוד מליצא זצ"ל. אות י'): "וקא דהנהיגה התורה למולו ביום השמיני, ש'נאמר (ויקרא יב, ג) 'ביום השמיני ימול בשר ערלתו' - לפי שהוא אות ומפת על עולם הבא הצפון והגנוז... ואז המול ימול ה' את לבב כל ערלי לב (דברים לו, ו). וישחט את הערל הוא היצר הרע (ספה נבא). ולכך נאמר במצות מילה 'הנה לאות ברית ביני וביניכם' (בראשית יז, יא) - לפי שהוא אות ומפת על עולם הבא". עכ"ל.

י. באור הדברים: הנה הקב"ה מנהיג את העולם הזה - בשבע מדות המנויות בפסוק (דברים יא, א - כט, יא) לך ה' - (א) הגדלה. (ב) והגבורה. (ג) והתפארת. (ד) והנצח. (ה) וההוד. (ו) פי כל בשמים ובאריז. (ז) לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש.

ואת העולם הבא - השי"ת מנהיג במדה שמינית שהיא למעלה מהז' מדות הללו, והיא נקראת 'בינה' [זוה"ק משפטים קטוב: "עלמא דאיתי - בינה"]. נמצא שהמספר שמונה - מרמז על העולם הבא.

יא. והנה אמרו (זהר ויקרא יד, א): "ואותו דם ש'יצא מאותו תינוק שומר לפני הקב"ה, ובשעה שמתעוררים דינים בעולם - משגיח הקב"ה באותו דם ומציל את העולם. ומשום כך כתוב 'ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר'. וכתוב 'ואם בגבורת שמונים שנה'. והפל עולה במשקל אחד".

ובאר הרמ"ק, שהמדה השמינית - הנקראת 'בינה' עולם הבא, מתעוררת ע"י שעושים את המלה לשמונה ימים, וממנה יוצאים רחמים גמורים [לעמית הז' מדות תחתונות - שהם ממגים ברחמים ובדינים]. ולכן בנכות המלה בשמיני - ה' מציל את העולם.

וזהו גם ענין שמונים שנה - שהוא גמל מאור ה' בינה' שהיא שמינית.

יב. וכ"כ המהר"ל (נצח ושרא' פי"ט): "שהמלה מורה על שלמות צורתן הנבדלת מן הסמרי, כאשר המילה ביום השמיני (ויקרא יב, ג), והוא לאחר

א. ונקל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צנה אתו א-להים (בראשית כא, ד).

יש להקשות כמה קשיות:

(קושניא א.) למה לעיל בפ'רשת לך לך שאברהם מל את עצמו - לא כתוב 'כאשר צנה אתו א-להים', כמו במלת יצחק.

(ב.) (קושניא ב.) איתא בפ'רקי דרבי אליעזר (פ'ק כט): "רבי ישמעאל אומר, לא עבב אברהם מלל אשר צנהו. וכשנולד יצחק, בן שמונה ימים הגישו למלה... ופעם שמחה ומשתה. מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו היום שנקח למול את בנו כאברהם אבינו, ש'נאמר: 'ונעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק' (בראשית כא, ח)".

(ג.) וכן איתא (שבת קל, א): "מנאי, רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה - כגון מילה, דכתיב 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' - עדין עושין אותה בשמחה [=שעושיין משתה. (רש"י)]."

ובתוספות ד"ה 'שש אנכי': 'במדרש (שוחר טוב) 'למנצח על השמינית' כתיב - הנדרש על המלה שהיא בשמיני [=כלומר, הנצוח והשמחה - על המלה שמונתה בשמיני]. וכן אמרנו (פ'רקי דרבי אליעזר פ' כ"ט) 'ונעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק' - ביום ה"ג מל את יצחק - דהינו ביום השמיני דמילה כמנן ה"ג, ר"ת".

ד. והקשה הגאון ר' אהרן ליון זצוק"ל הי"ד אב"ד רישא (הדרש והעיון ח"א עמוד ק'): "וראיתי מקשים, אמאי לא מצאנו לאברהם אבינו שעשה סעודה ביום ששל את עצמו - כמו ש'מצאנו שעשה משתה ביום ששל את יצחק, כד'רשת המדרש ביום הגמל - ביום ה"ג מל".

ומרין: "והנה נראה לי מזה להביא ראיה למ"ש בספר 'אור נעלם' (או"ח סימן ט' - הובא בש"ע תשובה סי' תקנ"א ס"ק ל"ג. ועל ברפי יוסף או"ח תקנ"ט ס"ק ו') דרק במלה בזמנה הנה הסעודה מצוה, אבל לא במלה שלא בזמנה עיי"ש. ולכן כשל אברהם את עצמו - דהנה מילה שלא בזמנה [=שלא הנה בן שמונת ימים] - לא עשה סעודה. וזה ראיה נאותה". עכ"ל.

[ואחר כך הוא מסתפק אם מלת אברהם דינה במלה בזמנה, מכיון שמיד קשנצטנה - תכף מל, ולמסקנא הוא מוכיח שמילת אברהם דינה במלה שלא בזמנה. וסיים ב'וי"ל].

ה. והנה ראיתו של ה'אור נעלם' שרק במלה בזמנה יש סעודת מצוה - היא מפקד שלומדים סעודת מילה מ"ביום ה"ג מל את יצחק", "משא"כ לסעודת מילה שלא בזמנה - לא מצונו סמך ולא עקר ולא שרש בש"ס שהיא סעודת מצוה אפלו מדרבנן" עכ"ל.

ו. ואפשר להוסיף עוד ראיה מה'מדרש שוחר טוב' שהביאו התוס', 'למנצח על השמינית', שהנצוח והשמחה המתקנת - הוא דנקא על השמינית - היום השמיני, ולא על מילה שאינה בשמיני.

אלא דהא גופא צריך באור, למה אכן עצם מצות המילה אינה סבה מספקת

"כל גיא ינשא, ואיהו גימטריאות פרפראות לחכמה" (תקוני זהר תקנ"ע). "ורוצה לומר דנאמר ביה 'חכמת סופרים תסרח' - שסופרים מספר הגימטריאות]. וזה 'כל גיא' - שהיה שפל מאד - 'ינשא' (באור הג'א"ש דף קל"ב; ועי' ק"ל"ח פתחי חכמה ב.)

א'לני ממרא' - בגימטריא 'הוא יעץ על המילה' (1008). (ברכת פרץ).

ה'יפלא מה' דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן' (בראשית יח, יד).
כלומר, למועד שדבר עליו קדם לכן (פסוק י') 'ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה ונהנה בן לשרה אשתך'. ופירש"י "כעת חיה - כעת הזאת לשנה הבאה, ופסח היה, ולפסח הבא נולד יצחק".
'למועד' - בגימטריא 'בפסח' (150). (ברכת פרץ).

ויאמר קח נא את בנה את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לה אל ארץ המורה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך (בראשית כב, ב). - "ארץ המורה - וירושלים" (רש"י).

(א). 'אל ארץ המורה' (עם הבולל, ועם 3 המלים, ועם 10 האותיות) - בגימטריא 'ירושלים' (596). (א.ה.א).

(ב). 'אחד ההרים אשר אמר אליך' - בגימטריא 'ירושלים' (במלוי אותיות: יוד ריש וו שין למד יוד מם) (1076). (גימטריאות הדר התורה).

[א.ה.א. לכאורה לגימטריא זו קשה, שהרי 'ירושלים' - הוא שם העיר בכללותה, ו'אחד ההרים' - הוא הר הבית בלבד.

אמנם אינו קשה, שהרי כבר אמרו (זו"ח ש"ה ש): 'ירושלים ובי מקדשא כולא חדא'.

'מצות המלך'. ובאר הרמ"ק "מצות לשון חברה ויחוד עם המלך". והינו, שהשכינה נעשית צנות וחבור לקוב"ה מלך העולם - ע"י שעם ישראל מקימים מצות. וממשיך הרמ"ק [עפ"י זוה"ק שם]: שכמו"כ השכינה "נקראת 'מצוה דאורייתא' - כי אורייתא היא התפארת [=קוב"ה], והיא מצוה לו". והינו, שהשכינה נעשית צנות וחבור לקוב"ה הנקרא אורייתא, וכמש"א (זהר בשלח כ, ב): "ואין תורה אלא קדשא בריה הוא".

[התרוץ]

ומעתה יתבאר למה דוקא במילת יצחק כתוב **'כאשר צנה'**, וזהו משום **'ש' צנה'** - הוא חבור השכינה התחתונה אל קוב"ה, וזה שדך דוקא ע"י המלה שהיא **ביום השמיני, שהשמיני** - שהוא כנגד השכינה העליונה, מחבר את המילה [אור השכינה התחתונה] אל **הפריעה** [אור קוב"ה].

[הגאון ר' אורי שחר שליט"א הוסיף בזה, שהנה המקום שהתורה הדגישה הכי הרבה את הלשון **'כאשר צנה'** - הוא בפרשת פקודי לשמשה הקים את המשכן, ששם נאמר ו"ח פעמים **'כאשר צנה ה' את משה'** (ויקרא כה, א; בעל הטורים שמות מ, כא).

והנה שם מדבר על **היום השמיני** למלואים (שמות מ, יז) - שהוא המקביל ליום **שמיני** למילה (וכנ"ל כלי יקר ויקרא ט, א), והינו שהיום השמיני הוא הפועל את **'כאשר צנה'** - הצווי והחבור בין קוב"ה לשכינה].

תרוע לקושיא ב.

עקר השמחה - ע"י השכינה העליונה

טו). (קושיא ב). למה במלת אברהם לא היה צריך לעשות משתה ושמחה בשביל עצם **מצות המילה** - הגם שאינה לשמחה.

וי"ל, דהנה אמרו (זהר נצא קנ"ד א): **'אם הננים שמחה' - זה היובל (השכינה העליונה - עוה"ב - בינה), שכל שמחה וכל חנה של כל העולמות תלויים בו'.**

טז). והטעם לכך שכל השמחה תלויה בשכינה העליונה - הוא משום שאין דבר שיש בכוחו להפך דינים לחסדים - אלא השכינה העליונה [בינה - עולם הבא], נאשר על פו **בראש השנה** - שהוא יום הדין, **תוקעים בשופר** - שהוא כנגד השכינה העליונה, שהוא מהפך הדין לרחמים (זהר ארז צט).

יז). והנה עקר השמחה - אינה **בחסד מעקרו**, אלא דוקא **בדינים שנתמתקו ונהפכו לחסדים**. וכמש"כ הרמ"ק (זהר נח עב, ב): "ד"ה כד אתער). "כי הדין בהיותו מתהפך לרחמים - הוא יין המשמח, ולפיכך בינה מצד מתקוהה הוא חנה דכל חנה".

וכתב הרמ"ל (קל"ח פתחי חכמה - פתח נח): כי "זה טבע הדין, וכל הבא ממנו, **אם הוא ממתק - ממנו כל השמחה**, ואם אינו ממתק - ממנו כל הרע"

(וע"ע אצרות רמס"ל, דרושי ונתת בפקר, עמוד רע"א).

ומעתה מבארים דברי הזהר, שמפינו שהשכינה העליונה **מהפכת הדין לרחמים** - לכן **כל השמחות תלויים בה**.

א.

וירא אליו ה' באלני ממרא (בראשית יח, א). - אמר רבי חמא בר חנינא, יום שלישי למילתו היה, ובא הקדוש ברוך הוא ושאל בשלמו' (רש"י).

י"ל שבאן רמזו ג"כ שאלתו הנביא מתראה בשעת הברית מילה:

'וירא אליו' - ה' - אותיות 'וירא אליו' (כפי הסדר).

ה' [אחרונה משם הוי"ה] בא[לני] - אותיות 'הנביא'.

נותנו אותיות י"ו - מתוך [אל"ו], והאות ל' - מתוך [בא]לני].

וביחד הם בגימטריא **'אלה' (46).**

להורות, שגם בגלות - שאז הוא נקרא **'אלה' [משום שיעקב לקח האות ו' משמו למשכון על הגאלה] - גם אז הוא בא לברית מילה. (א.ה.א).**

ב.

אלתו מלאך הברית - המסיע לברית מילה - הוא גורם בזה להציל משחת. וכמו שאומרים בנסח ברכת המילה: "על פן בשכר זאת, א-ל חי חלקנו צורנו, צנה להציל ידירות שארנו משחת - למען בריתו אשר שם בבשרנו".

'מלאך הברית' - בגימטריא 'שחת' (708) [זה לעמת זה - הקדשה נלחמת בטמאה]. (א.ה.א).

ג.

וירא אליו ה' באלני ממרא (בראשית יח, א). - 'הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה עליו בחלקו' (רש"י).

>>>

ז' - שהם ימי הטבע שבהם נברא העולם הטבעי [=עולם הזה]. והמילה שהיא אחר ז' ימים, שהם ז' ימי בראשית, היא על הטבע [=עולם הבא].

[ג]. ועד"ז כתב ה'כלי יקר' בריש פרשת שמיני (ויקרא ט, א): "נהי' ביום השמיני. זה יום שמיני למלואים... לפי שהיה יום זה **'שמיני' - דבר זה גרם לו קדשה בניתר שאת, כי כל מספר שבע - חל, ומספר שמיני - קדש... ועל פן נראה להם ה' ביום זה דוקא מצד היותו שמיני כי מספר זה מיוחד אליו יתברך... וזה טעם שהמלה שבשמיני - דווקא השבת שבשביעי, כי הרוחני דווקא השמיני. עכ"ל.**

תרוע לקושיא א.

מלה' - שכינה התחתונה

שמיני - שכינה העליונה

יד). ומעתה נבא לישב את ד' הקשיות:

(קושיא א). למה לעיל בפרשת לה לה שאברהם מל את עצמו - לא כתוב **'כאשר צנה אתו א-להים'**, כמו במלת יצחק.

וי"ל עפ"י ג' הקדמות:

[הקדמה א]

איתא (זה"ק ארז צא, ב): **"בדמיון חיי - תרין: חד דמילה - דכנסת ישראל [=השכינה], וחד דפריעה - בצדיק: סוד עולם -קוב"ה]."**

נמצא, **'שה' מילה' - מתקנת את השכינה התחתונה [מלכות], וה' פריעה' - מורידה את אור קוב"ה [סוד]. והיום השמיני - המרמז על השכינה העליונה [בינה] - מביא שהשכינה העליונה תאיר פניה אל השכינה התחתונה.**

[הקדמה ב]

הנה, הכח של **השכינה התחתונה [מלכות] להתחבר עם קוב"ה [סוד] - הוא רק מכח **שהשכינה העליונה [בינה - השמיני] מאירה פניה אל השכינה התחתונה, וכמש"כ "ביום ההוא [=מכח אורו של היום ההוא, שהוא העולם הבא - השכינה העליונה] יהיה ה' אחד [=הוי"ה - קוב"ה] וישמו אחד [=שם אדנות המורה על השכינה התחתונה. - שמו' מלשון 'שם טוב', ששם אדנות מפרש ומפרסם שבו וגדלתו של שם הוי"ה - כמו שתורה שבע"פ מפרשת תורה שבכתב (תק"ש הג'ר"א שמות לד, כז; דברים ו, ד)]****

(פסחים נא, א. זהר מצרע נו, א).

ולפי"ז, בברית מילה, **המילה [השכינה התחתונה] - מתחברת לפריעה [קוב"ה] - מכח היום השמיני [השכינה העליונה].**

[הקדמה ג]

הנה לגבי השם **'מצנה' - אמרו (זהר קדושים פב, ב) שהשכינה נקראת**

פריעה – הפיכת הרע לטוב

יח. והנה בברית מילה – באים להלחם עם הקלפות המסכות את השכינה המתחננה [מלכות]. וזהו עור הערלה ועור הפריעה, ואמנם את עור הערלה – שהוא כנגד ג' קלפות קשות שאין להם תפנה – מכריתים ומשליכים, אף עור הפריעה – שהוא כנגד קלפת נוגה הרפה – צריך לעשות בה תפון, ומשאירים אותה להתהפך לטוב ולשמש את השכינה (תפון זהו תפון ל"ז וביהגר"א ד"ה תלת קליפין; רמ"ד נוואלי נקרא יט, כג).

היום השמיני – מתקן עור הפריעה

יט. ואמנם, מי הוא זה ואיזה הוא – אשר כבחו להשפיע על 'עור הפריעה' – קלפת נוגה – להתהפך מרע לטוב ולהשתעבד לקדושה? – הלא הוא היום השמיני – המרמז לשכינה העליונה עולם הבא, אשר בנה יש את הפתח להפך את הרע לטוב ואת הדיון לקדש. וכן"ל.

נמצא, שהשומחה הגדולה שעושים על ברית מילה – הוא דוקא על חלק זה, שהיום השמיני – הפך את הרע לטוב, בבחינת 'אם הבנים שמחה'. וכן"ל.

וממילא מבאר מה שאנו עקר השמחה – עושים דוקא על מילה בשמיני [ואמנם גם במלה שלא בזמנה יש את תפון הפריעה – שכל ענינו להפך הרע לטוב, אף מפנין שחסר בו מעלת 'שמיני' – לכן אינו מכיר להפוך הדינים בשלמות כזו שמביאה לשמחה גדולה].

כ. וכן: יתבאר מה שאמרנו ח"ל, שהשמחה ומשמה שעשה אברהם על ברית יצחק – למדים על השמחה ומשמה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעולם הבא [=השכינה העליונה הנקראת עוה"ב], וכמש"א (פסחים קי"ב): "מאי דכתיב 'ויגדל הגלגל ויגמל' [ונעש אברהם משמה גדול ביום הגמל את יצחק] – מאי ביום הגמל את יצחק (גרסת עין יצחק) – עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק". וזהו פנ"ל, שהשמחה על ברית מילה – היא בעקר מצד בחינת עולם הבא שבמילה.

שלא יהיו כלם שמחים ואביו ואמו עציבים

כא. וכן: יתבאר מש"א (נדה לא, ב): "ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהיו כלם שמחים ואביו ואמו עציבים".

וזהו לבאר, דהנה באמור (זהו נמצא קנא, א) – השכינה העליונה נקראת 'אם הבנים שמחה', ומעליה יש מאור עליון שהוא בבחינת בעלה המשפיע עליה, והוא הנקרא 'חכמה', והוא הנקרא 'אבא'. וביחד הם נקראים אבא ואימא. וזהו שאמר, שאם ימולו אותו לשבעה, 'כלם שמחים' – יש רק את השמחה המועטת הבאה משבעה המדות – אשר כנגדם שבעת ימים הראשונים.

וזה להוסיף, 'ש' כלם' – רומז 'ל'כל' 'ל'כל' [=סוד ומלכות] – הקדמת תפון זהו דף טו, ב – הם ב' המדות המתחננות הכוללות את השפעת הבא מהו' מדות הנ"ל.

אף 'אביו ואמו עציבים' – אין את השמחה הגדולה הבאה מאבא ואימא – אשר יום השמיני כנגדם [עד"ו בתפון זהו ס"ט דף קו, ב]: "על פני יצוב איש את אביו ואמו – דא חכמה ובינה...".

כב. והנה עפ"י הפשט, מה שאביו ואמו עציבים – הוא משום טמאת לידה. ואף גם זאת מכון כנגד הסוד, שכל עוד שלא הגיע היום השמיני – בעל הארת השכינה העליונה – אין את הפתח להפך את השמחה לטהרה, ולכן יש עציב תחת שמחה.

תרוץ לקושיא ג.

'מילה' אמרי פי. 'שמיני' – הגיון לבי.

כג. [קושיא ג]. למה המלה בשמיני רמז במלים "ביום ה"ג מל את יצחק", ולא "ביום ח' מל את יצחק".

וי"ל, עפ"י מש"כ (תהלים יט, טו): 'יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי', ומפרשים חז"ל (זהר וישלח קסט, א): 'אמרי פי' – כנגד השכינה המתחננה [מלכות] המנהיגה את העולם הזה – הנקראת 'פה', ובה נמצא ה'אמירה' ודבורי. 'והגיון לבי' – כנגד השכינה העליונה [בינה] המנהיגה את העולם הבא – הנקראת 'לב', ובה נמצא ה'הגיון'. ע"ש.

והוא כמש"א ב'פתח אליהו' (הקדמת תפון זהו יז, א): "בינה" [=השכינה העליונה – נקראת] לבא, ובה חלק מבין [=וממילא בה הוא הגיון הלב]. --

מלכות [=השכינה המתחננה – נקראת] פה, תורה שבעל פה קרינו לה [=וממילא בה הוא מילת ודבור הפה]. עכ"ל.

ומעשה יתבאר שיום ח' של מילה – נקרא יום ה"ג – מלשון הג' יון לבי, דהינו אור העולם הבא.

ואמר הכותב "ביום ה"ג – מל את יצחק", ש'הג' – הגיון הלב, מתסבך ל'מל' – ה'פה ממלל'. והינו עצם המילה – שהיא כנגד השכינה המתחננה.

תרוץ לקושיא ד.

ק"פ שנות יצחק – כנגד ק"פ שעות 'הכשר מילה'

כד. [קושיא ד]. הרוקם אמר, שיצחק חי ק"פ שנה – כנגד ק"פ שעות שקדם המלה. וקשה למה יצחק קבל שנות חיים דוקא כנגד הזמן שהוא היה ערל קדם המילה.

וי"ל, דהנה באמור (אות ט-יג), ז' ימים הראשונים – כנגד השכינה המתחננה המנהיגה את העולם הזה – מצד שיש בה ז' מדרגות: הגדולה והגבוהה וכו'. וכן"ל. והלילה מיום השמיני – ג"כ כנגד עולם הזה – מצד שהעוה"ז דומה ללילה (בבא מציעא פב, ב). ומאידך היום השמיני – כנגד עולם הבא – משום שהוא שמיני, והוא יום.

והנה, עפ"י האמור לעיל (אות י"ד – הקדמה ג'), העולם הבא הוא עקר ה'מצוה' [צנת וחבור בין השכינה לקוב"ה], והעולם הזה הוא 'הכשר מצוה', שע"י המצוות שמקיימים בעוה"ז – זוכים ל'מצוה' בעולם הבא.

וכן דבר זה מתבטא ביחס שבין השבעה ימים הראשונים ליום השמיני, שהרי כל מעלתו של היום השמיני – נעשית רק דרך השבעה ימים שקדמו לו, שהרי בלעדיהם – הוא לא היה יום השמיני אלא יום הראשון, וממילא הו' ימים שקדמו לו – הם כנגד 'מכשירי מילה', ולכן גם עליהם מגיע שחר. וא"כ מבאר היטב, שיצחק קבל ק"פ שנות עולם הזה – שהם 'הכשר מצוה' לעולם הבא. כנגד ק"פ שעות ערלה – שהם ג"כ כנגד העולם הזה, והם 'הכשר מצוה' ליום השמיני.

אמנם כנגד היום השמיני – עולם הבא – יצחק קבל חיי עולם הבא.

חיי עוה"ז שהם 'מכשירי מצוה' – כשכר על 'מכשירי מילה'

כה. עפ"י הנ"ל יש לבאר דבר סתום בגמרא (שבת קלא, א): שם יש מחלקת תנאים: 'לר' אליעזר מכשירי מילה – כגון הכנת ותפון הספין – דוחין שבת. ולרבי עקיבא אינו דוחין שבת. ועל זה אמרו בגמרא "אמר רבי יצחק: עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושים כרבי אליעזר, והיו מתים בזמן".

וקשה, למה הגמרא תלתה את האריכות ימים דוקא בקיום הקולא דרבי אליעזר. בעוד שלכאורה האריכות ימים תלויה במעלת המילה לשמונה ולכאורה היה צריך לומר, שכל עיר שהקפידו לעשות המילה בזמנה לשמונה – בין אם נהגו כרבי אליעזר, וכ"ש אם נהגו כרבי עקיבא [ונרחו להכין למכשירי מילה קדם השבת, שהתאמצו יותר בעבור מילה לשמונה] – האריכו ימים. כו. וי"ל, דהנה יסוד נדרש המחלקת בין רבי אליעזר לרבי עקיבא – הוא פמה חשיבות יש ל'מכשירי מילה', שלרבי אליעזר יש להם חשיבות גדולה, שכלם שהמילה עצמה דוחה שבת, כך גם מכשירי מילה דוחים שבת. ולרבי עקיבא יש להם פחות חשיבות.

ולפי"ז מחלקתם תהיה ג"כ, פמה חשיבות יש לשבעה ימים קדם המילה, שבאמור גם הם כנגד 'מכשירי מילה'. שלרבי אליעזר יש להם חשיבות גדולה, וממילא הם מזכים לשכר גדול בפני עצמו, ונהי השכר הראוי על השבעה ימים קדם המילה שהם 'מכשירי מצוה' – הוא האריכות ימים בעולם הזה שנגד כ'מכשירי מצוה'. וכן"ל. ולכן "עיר אחת היתה בארץ ישראל שהיו עושים כרבי אליעזר" – שנתנו חשיבות גדולה ל'מכשירי מילה' – ומלאו את ימיהם החשובים כ'מכשירי מצוה'.

מכתבים למערכת

בגליון הקודם עמדנו בארבעה על דברי זהר ונשכ (קפה, א) "ויאמר אלהם ראובן... השליכו אותו אל הבור" – משום שאין במקום הנקשים והעקרבים – אם הוא צדיק, הקב"ה יעשה לו נס... אבל כיון שנמסר בידי שונאים [=שהם בעלי בחירה] – מעשים הם שכולים להנצל. ע"ש.

עפ"י פאר הגאון רבי אורי שחר שליט"א, מש"א (פרכות יא): "אפילו חרב חדה מנחת על צנאור של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים". ולמה נקט דוקא 'חרב' ולא 'חנית רעה'.

ולהנ"ל י"ל, שיש כאן שני חידושים: (א). אפילו שהחרב סמוכה וקרובה אליו – אל ימנע עצמו מן הרחמים. ומצד זה אותו חידוש נמצא גם בסנה' רעה – שאינה בעלת בחירה.

(ב). אפילו שהוא נמסר לשליטת בעל בחירה – שמחזיק החרב על צנאור, אעפ"כ אל ימנע עצמו מן הרחמים, כי יתכן שבכוחה של תפלה זו שמתפלל עכשו – להעלותו למקום של בני עליה מועטים, ויהיה בכלל המועטים שכולים להנצל גם מבעל בחירה.

הזהר והגמרא -

כנשמה וגוף

מגמת העלון 'אור מפלא' -
'והברית את האהל והיה אחר'
(שמות כו, יא): לחבר את ההלכה
'והאגדה שבש"ס ומדרישי חז"ל -
עם דברי הזהר [ומפרישי - ברב
הפשוט שבוהר - המתאים גם
לכח שילמדו כל שבת את הזהר של
הספר: 'והיה הקפץ חיים מעורר
אותה פרשה ואפילו לבחורים'].
וכמש"א (זהר פנחס רמז ב): 'ורבן
דמתניתין ואומראין, כל
תלמודא דלחון - על רזין
דאורייתא סדרו ליה'.
והנה, שהזהר והגמרא - זה כמו
נשמה וגוף. הנשמה - היא
הזהר, והגוף - היא הגמרא. וכמו
שהנשמה מנהיגה את הגוף לפי
תכונתה, עד שהנשמה והגוף
מתאימים זה לזה כתאמי צביה -
כך 'סודות הזהר' הם המנהיגים
של הגמרא.

וכתב מרנא הגאון רבי מנחם
מגול משקלוב זיע"א (בהערה
בבאור הגר"א משלי ב, ט): "כי
כאשר יבין הסוד על בריו - יהיה
לו הבל אצלו על בריו, הפשט
והרמז ודרוש וסוד, אבל כל זמן
שלא יבין הסוד - אפילו הפשט
אינו ברור בידו, כמו שאמרו
בזהר משפטים (דף צט.) וכן
שמעתי מאדוני מורי ורבי
[הגר"א] רבינו בפרת משקבו,
כמה פעמים".

ובספר קץ הימין' (להג"ר ישראל
משה בן הג"ר אברהם יצחק
סורוצקין שליט"א וחתן הג"ר
מתתיהו סלומון זצוק"ל - ח"ד
תקפ"ג-תר"ל) בפרק 'הגאולה
תלויה דוקא בלמוד הקבלה':
שהפרק הזה במיוחד "היה
למראה עיני שר התורה מן
הגר"ח קניבסקי (שליט"א)
[זצוק"ל], וקרא הכל במתינות,
ואמר שדאי מן הנכון
להרפיוס".

ו"שאולתיו אותו מה ראוי לעשות
במינו כשחסר לנו מורים ללמוד
הזהר? וענה: שהזהר עצמו הוא
רבו ותרתי ושאולתיו אותו 'עם
פרוש' והשיב בחיוב".

ועקר קיום מצות תלמוד תורה
ושכרה - הוא דוקא ע"י למוד
הזהר (באור הגר"א לתיקון" דה
פא.ב. ד"ה וי לון; דף קלא.ב. ד"ה
פטורין; ובבאור לשו"ע יו"ד רמ"ו
סקי"ח).
"ידעו וראו כי אין חפץ לה'
בעולמו - כי אם שכיור עבדיו
את כבודו, ואת גדלו ירוקמו,
ובמסתרין רזיו יתעלסו"
(רמ"ח"ל).

לע"נ מרת חסיה געלא [כתיב:
געללא] ע"ה, ב"ת יצחק שליט"א

ואברהם עורנו עמד לפני ה' (בראשית יח, כב).

"הדבקות, הוא שיהיה לבו של אדם מתדבק כל כך בשם יתברך, עד שכבר יסור מלפנות ולהשיג אל שום דבר
וזולתו, והוא מה שפא עליו המשל בדברי שלמה (משלי ה'): אלת אהבים ויעלת חן ודירה ירוך בכל עת באהבתה
תשגה תמיד. ובגמרא אמרו ז"ל (ערובין נ"ד): אמרו עליו על ר"א בן פדת שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון
של צפורי וסדינו מוטל בשוק העליון של צפורי, והנה תכלית המדה הזאת הוא להיות האדם מתדבק כך אל בוראו
בכל עת ובכל שעה, אמנם לפחות בשעת עבודה אם אוהב הוא את בוראו ודאי שיהיה לו הדבקות הזה. ובירושלמי
אמרו (ברכות פ"ה): רבי חנינא בן דוסא היה עומד ומתפלל וכא חבבר והכישו ולא הפסיק תפלתו וכו', אמרו לו
תלמידיו רבי ולא הרגשת? ואמר להם יבוא עלי מתוך שהיה לבי מכוון בתפלה לא הרגשתי" (מסלת ישרים פרק יט).

איה אנשי העיר פאס - בחנו את מדת דבקותו של הגה"ק רבי יעקב אביחצירא בתפלה?

ספר הגאון ר' אברהם אביחצירא זצוק"ל, רב העיר יבנה, כי הגה"ק ר' יעקב אביחצירא זצ"ע היה עומד בתפלת
'שמונה עשרה' שעה בדיק, לא פחות ולא יותר, שחרית, מנחה וערבית, ומרב הכונות שהיה מכוון לא היה מרגיש
מה שנעשה מסביבו, כי הגוף היה בארץ, והדעת קשורה בעולמות העליונים.
והנה, פעם כשהיה בעיר פאס, לא האמינו אנשי העיר שהרב לא מרגיש מאומה מה שנעשה מסביבו, ועשו עצמם
מתקוטטים ביניהם בצעקות גדולות, וראו שהרב לא מרגיש. מה עשו? הביאו רובה וירו כמה יריות ליד אָזְנו, וגם
בזה רבנו לא הרגיש מרב דבקותו, עד שגמר העמידה, אז בקשו ממנו סליחה על הרעש שהקימו, והוא, רבנו וזכרנו
לברכה, התפלא ואמר: בכלל לא שמעתי אתכם.

מאין ילמד האדם איה להתפלל תפלה תמה וברורה, וסיר ממנו כל מחשבותיו, וידבק כל מחשבותיו עם השם
יתברך כדי להמשיך עליו קדשת התפלה, ואז יקרא נה' יענה ("מעשה נסים")

מתי החזון איש לא שמע שאלה דחופה של פקוח נפש?

שח מן הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוק"ל: שמעתי שה'חזון איש' זצוק"ל אמר, שהתאמץ ועבד על תפלה
לא פחות ממה שהתאמץ על תורה, והרי בתורה אי אפשר להאיר כמה שהתאמץ ולמד ברכו מלא בכל כוחותיו
ממש, וכך גם בתפלה היה מרכז לגמרי, ופעם נסו לדבר אליו באמצע התפלה בענין דחופה של פקוח נפש, ולא שמע
כלום ממה שדברו אליו, מפני שהיה מרכז עם כל החושים בתפלתו, וכמו שכתב בשלחן ערוך הלכות תפלה (או"ח
צח, א) "המתפלל צריך שיכוון בלבו פרוש המלות שמוציא בשפתיו, ויחשב כאלו שכינה כנגדו, ויסיר כל המחשבות
הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו... וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו
מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב
למעלת הנבואה". והנה שלא הרגישו כלל שיש להם גוף, והיו כמו נשמה בלי גוף (מוסף 'שבת קדש' וירא תשע"ד; לך
תשע"ט).

מה הגיב הגרי"ג אדלשטיין - לאחר שהגר"ח פ' ברמן המתין לו בחזרת הש"ץ?

ספר הגאון ר' חיים פרץ ברמן שליט"א, בדבשה חיוב - מן הגרי"ג אדלשטיין אמר לו לא לחכות לו, אבל חיב אדם
בכבוד רבו לכן חכה לו. ובסוף התפלה מן גוף בו ואמר לו: "כשאני מתפלל אני רוצה להיות רק עם הקב"ה,
וכשאני מחכה לי אני גם אתו יתברך וגם אתה, אל תחכה לי שוב!" ("כבוד וידידות" - במשנת מן ר' גרשון אדלשטיין
זצוק"ל. סיון תשפ"ג)

איה דבקותו של הגאון רבי דוד פינשטיין בתפלה - הצילה אותו ממות?

הגאון רבי דוד פינשטיין זצוק"ל, אבי סבו של הגאון רבי משה פינשטיין זצוק"ל, השפיר את עצמו למעבד גוי,
והתנה עמו שינתן לו זמן פחשי בכל יום כדי שיוכל להתפלל. הגוי אמנם הסכים לתנאי זה, אך בלבו רתח מזעם על
הזמן היקר שיתבזבז בשל עקשנותו של היהודי להתפלל את תפלותיו. ועמו גבר פי כמה בראותו את ר' דוד כשהוא
עומד ולוחש תפלת 'שמונה עשרה' בדבקות ומתוך כוונה עצומה, מה שגזל זמן רב יותר מכפי הצורך לטעמו של
המעבד. הוא החליט להבדיר לפועל היהודי באפן מחשי את דעתו האישית על התפלה הארקה, באפן שהלה לא
ישקחהו זמן רב.

יום אחד, בעת שר' דוד עמד בתפלת 'שמונה עשרה' כשעיניו עצומות, התגבר מעבדו מאחור כשרובה טעון בידיו.
באחת ההשתתפויות כאשר התכופף ר' דוד וכרע, הדדה ידה וכדור חלף מעל לראשו! הגוי הביט בו מתוך שמחה
לאיר, וצפה לראות את היהודי צונח מפחד או פותח במנוסה מטרפת אל הדלת.
אכזבתו הייתה מרה - ר' דוד המשיך בתפלתו כאלו לא ארע דבר!

מאחר יותר ספר המעבד לר' דוד, שזעמו היה גדול דיו כדי לרצחו נפש - אלו היה בורח, או אפילו רק פונה לאחוריו
בעת שנורתה הייתה. אך בראותו באיזו כוונה עצומה התפלל, נכח שלפניו איש ירא שמים אמת. יותר לא התלונן
הגוי אף פעם על אריכות תפלת 'שמונה עשרה' שלו (הגדה של פסח 'דורש טוב', בשם הגאון רבי דוד גולד שליט"א).

למה הגאון רבי שמואל יעקב בורגשטיין - התפלל שמונה עשרה, כשהוא עטוף ביולונות?

כל התפלה כלה - נעשתה על ידי הגאון רבי שמואל יעקב בורגשטיין זצוק"ל - מתוך שקיעות עצומה ושכחת עולם
ומלואו. אורח שהזדמן לשיבת חברון גאלה בעת התפלה, שח על מחזה מענין שהיה עד לו. הוא חזה בר' שמואל
יעקב עומד במקומו שבמזרח, דבוק בתפלתו, כשאין נותן דעתו לסובב אותו. החלונות היו אז פתוחים, ונשבה
לרם רוח ירושלמית חזקה. רוח זו, העיפה את היולונות הגדולים על גופו של ר' שמואל יעקב ועטפתו בהם. הוא
לא חש בכך, והמשיך בתפלתו כשהוא מעטף בלו ביולונות הללו...

פעם ארע שדם זלג במחצו מפצע שפתו. סובביו נבהלו, אך הוא לא שם לב לכך והמשיך להתפלל כרגיל. רק אחר
התפלה יכלו לגשת אליו ולעצור את הדם.

לתלמידו ר' ישראל ולושינסקי שדרש מפיו האם נתן להגיע לידי רכז בתפלה, השיב: "אחד התלונן בפני ר' מיכל
יהודה ליפוביץ על שלפעמים הנו תולש שעירות בשבת, ואינו יכול להתגבר על כך. ר' מיכל יהודה שאל אותו: גם
ביום הכפורים זה היה קורה לך? אם לא, הרי שבדרך להתגבר על כך! ואף אני אומר: אם ביום הכפורים הנה מסגל
להתרכז בתפלה, אות היא שבידך הדבר!"

ואכן כך אמר אחרי מותו של ר' שמואל יעקב על ידי עמיתו ב'קרית מלך' הגאון ר' בנימין רימר שליט"א, בהספדו
קורע הלבבות: "כל תפלה של ר' שמואל יעקב שקולה בארקה, בצניותה, בכנותה, בדיחילו ורחימו' שמלנה
אותה - לתפלת נעילה אצלנו, אם לא יותר".

דברים אלו קולעים במדק להגדרת עבודת התפלה אצלו - 'נעילה': תפלה הנאמרת בכונה גדולה, במתינות ובנחת,
בדבקות ובדמעות ('רבי שמואל יעקב' 459 - 463).